

SAĞLIK PERSONELİ ADAYLARININ İŞE HAZIRBULUNUŞLUK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ*

DETERMINATION OF WORK READINESS LEVELS OF HEALTH PERSONNEL CANDIDATES

Dr. Öğr. Üyesi Gülhan GÖK¹

ÖZ

Türkiye 2020-2023 yılları içerisinde iki büyük afetle karşı karşıya kalmıştır. Bu afetlerden birisi Covid-19 pandemisi iken diğeri Kahramanmaraş ilinde gerçekleşen ve tüm Türkiye'yi etkileyen depremlerdir. Bu afetler nedeniyle Türkiye'de uygulamalı dersler de olmak üzere tüm dersler belirli bir süre uzaktan eğitim şeklinde yürütülmüştür. Bu durumun üniversite hayatından sonra sağlık personeli olacak kişilerin uygulama becerileri üzerinde olumsuz bir etki oluşturması muhtemeldir. Bu araştırma ile uygulamalı dersleri belirli bir süre uzaktan eğitim şeklinde alan sağlık personeli adaylarının işe hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 250 sağlık personeli adayından anket yöntemiyle toplanılan veriler ve 14 sağlık personeli adayıyla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu bağlamda araştırmada hem nicel hem de nitel veriler kullanılmıştır ve araştırma karma bir yaklaşıma sahiptir. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeylerinin 10 puan üzerinden yaklaşık 7 puan olduğu ancak bazı konularda kendilerini yetersiz hissettikleri belirlenmiştir. Bazı katılımcıların mesleki uygulamalar konusunda özgüvenlerinin olmadığı, meslekleriyle ilgili uygulamaları tam olarak gerçekleştirebilme konusunda endişe duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların görüşleri doğrultusunda uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerine değinilmiştir. Araştırmada katılımcıların görüşleri de dikkate alınarak işe yeni başlayacak sağlık personelinin işe hazırbulunuşluk düzeylerinin artırılabilmesi amacıyla çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İşe Hazırbulunuşluk, Sağlık Hizmetleri, Sağlık Personeli, Covid-19, Uzaktan Eğitim.

JEL Sınıflandırma Kodları: I21, I23, J24, J44, M12.

ABSTRACT

Turkey has faced two major disasters in the 2020-2023 period. One of these disasters is the Covid-19 pandemic, while the other is the earthquakes that took place in the province of Kahramanmaraş and affected all of Turkey. Due to these disasters, all courses, including applied courses, were conducted in the form of distance education for a certain period of time. This situation is likely to have a negative impact on the practical skills of those who would become health personnel after university life. With the study, it is aimed to determine the work readiness levels of health personnel candidates who took practical courses in the form of distance education for a certain period of time. For this purpose, data collected from 250 health personnel candidates by questionnaire method and data obtained from interviews with 14 health personnel candidates are analysed. In this context, both quantitative and qualitative data are used in the study and the study has a mixed approach. As a result of the analyses made, it is determined that the work readiness level of the participants is approximately 7 points out of 10 points, but they felt inadequate in some subjects. It is concluded that some participants do not have self-confidence about professional practices, and they are worried about performing their professional practices fully. In addition, in line with the opinions of the participants, the positive and negative aspects of distance education are mentioned. In the study, taking into account the opinions of the participants, various recommendations are presented in order to increase the readiness level of the health personnel who would start to work.

Keywords: Work Readiness, Health Services, Health Personnel, Covid-19, Distance Education.

JEL Classification Codes: I21, I23, J24, J44, M12.

* Bu çalışma için Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulundan 125074 sayılı ve 06.04.2023 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

¹ Amasya Üniversitesi, Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, gulhan.gok@amasya.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

With the study, it is aimed to determine the work readiness levels of health personnel candidates and to obtain information about the effect of the applied courses they have taken in the form of distance education on their work readiness levels. The universe of this study consists of students who are in the last year and last semester of the programs (medical documentation and secretariat, first and emergency aid, medical laboratory techniques, physiotherapy, disability care and rehabilitation, etc.) who would work as health personnel when they graduate. Groups such as medicine, nursing and midwifery, whose education period is longer than the other groups, and who are assumed to have the opportunity to complete their deficiencies during their education period, are not included in the study. The sample is not determined within the scope of the research. During the data collection period, it is aimed to share the questionnaire form in as many groups as possible and to reach as many people as possible. Data belonging to 250 participants from the data collected during the data collection period are analysed. In addition, semi-structured interviews are conducted with 14 participants in order to discover the views of health personnel candidates about the distance of applied courses. In this context, both quantitative and qualitative data are used in the research and the study has a mixed approach.

Design/methodology/approach:

Questionnaire and interview methods are used to collect the research data. The created questionnaire consists of two parts. In the first part, five multiple-choice questions are included in order to determine the opinions of the participants about the applied courses they took/are taking during the distance education period. In the second part of the questionnaire, the Work Readiness Scale is used. SPSS program is used in the analysis of the answers given by the participants to the survey questions. Two-step cluster analysis is used in order to reveal the vocational readiness levels by classifying the participants according to their opinions about the practical courses being in the form of distance education. In addition, in the second part of the research, the opinions of the health personnel candidates about the practical courses being given by distance education are tried to be determined. In this context, four questions are asked to the students. The answers of the students are analysed by content analysis method.

Findings:

It is determined that the majority of the people participating in the research (78.8%) are female participants and students from the medical documentation and secretarial department (44%). It is determined that one of the two participants in the study do not find the practical courses taken in the form of distance education sufficient (50.8%). Only 24.4% of the participants states that they become ready to do their profession thanks to the practical courses given by distance education. It is determined that the work readiness level of the participants is approximately 7 points out of 10 points. According to the answers given by the participants to the scale propositions, it is found that the organizational intelligence level is 8.538 out of 10, the social intelligence level is 7.7415, the job competency level is 7.0594 and the personal work characteristics level is 6.2695. It is determined that three clusters are formed in the classification of professional readiness status according to the opinions of the participants about the applied courses. According to the characteristics of the participants in these clusters, the first cluster is named as "The Cluster of Those Who Feel Ready for the Work", the second cluster as "The Cluster of Undecideds" and the third cluster as "The Cluster of Those Who Do Not Feel Ready for the Work". Among the three clusters, it is determined that the highest number of participants is in the Cluster of Those Who Do Not Feel Ready for Work, and the least number of participants is in the Cluster of Those Who Feel Ready for the Work. As a result of the interviews conducted within the scope of the study, it is seen that the opinions of the participants are gathered under eight themes (Personal Anxiety, Positive Sides of Distance Education, Class Participation, Weaknesses of Distance Education, Communication Problems, Weaknesses of Distance Education in Terms of Professional Practices, Positive Aspects of Applied Face-to-face Education, Expectations from Managers).

Conclusion and Discussion:

It is concluded that the students who participated in the study feel ready to do their works. In addition, it is understood that they negatively evaluate the application of applied courses in the form of distance education. It is determined that they experience some problems (negatively affecting their self-confidence, weakening of their hand skills, forgetting old learned ones, etc.) due to the fact that they do not take the applied courses face-to-face during the distance education process.

1. GİRİŞ

Yüksek nitelikli ve deneyimli üst düzey çalışan eksikliği nedeniyle genç üniversite mezunları, işletmeler için geleceğin en değerli kaynakları olarak görülmektedir. Bu nedenle yüksek yetenekli çalışanları elde etmek için işletmeler arasında bir rekabet söz konusudur. Bununla birlikte yeni mezun olmuş kişilerin işe alınması ve seçimi, diğer çalışanların işe alım sürecinden birçok bağlamda farklılık göstermektedir. Bu bağlamlardan en önemlisi yeni mezunların genellikle işle ilgili deneyimden yoksun olmalarıdır (Caballero ve Walker, 2010, s. 13). Yeni mezunlar genellikle kendilerini güvensiz hissederler, işe yeterince hazırlıklı değildirler (Suganandam vd., 2021, s. 348). Bir eğitim ortamından doğrudan meslek hayatına ve uygulama ortamına geçiş, çoğunlukla bir stres kaynağı olarak görülmektedir. Ayrıca kişinin kendisinden beklenenlerle ilgili bilgi eksikliğinin olması bir rol karmaşası yaşamasına neden olmaktadır. Bu durum literatürde “gerçeklik şoku” olarak ifade edilmektedir (Casey vd., 2011, s. 646; Duchscher, 2009, s. 1104; Patterson vd., 2008, s. 412).

Dünya nüfusu sürekli artmaktadır. Buna bağlı olarak sağlık hizmetlerine ve sağlık personeline duyulan ihtiyaç da artış göstermektedir. Özellikle hastaya doğrudan müdahalede bulunacak yeni mezun olmuş sağlık personelinin hızlı bir şekilde mesleğe başlaması, bu kişilerin sorunsuz bir şekilde uygulama yapabilmeye “hazır” olup olmadığına dair küresel bir kaygının oluşmasına neden olmaktadır (Wolff vd., 2010, s. 1). Diğer taraftan sağlık personeli adaylarının günümüzün hızla değişen sağlık bakımı ortamında güvenli, etkili ve şefkatli bir şekilde uygulama yapabilmesi için hazır hale getirilmesi son derece zorlu bir iştir (Casey vd., 2011, s. 646). Yeni mezunların, uzmanlık düzeyinde olmasa da kaliteli sağlık hizmeti sunumu için güvenli ve yetkin bir şekilde uygulama yapabilmeleri esastır. Bu bağlamda eğitmenin ve eğitimin rolü, mesleki açıdan yeterli bir iş gücünün geliştirilmesi ve elde tutulması için kritik öneme sahiptir (Hautala vd., 2007, s. 65). Ayrıca kişinin yeterlik inancı, sahip olduğu güven düzeyine bağlı olarak gerçekleştirilecek işin başarısını etkilemektedir (Pagarra vd., 2020, s. 4714).

Hazırlık, bir aktivitenin gerçekleşmesi için ön gerekliliktir. Bu hazırlık olmadan zihinsel süreçler gerçekleşmez. İşe hazırbulunuşluk ise kişinin bir işi gereklerine uygun şekilde, zorluklarla ve engellerle karşılaşmadan, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşarak tamamlayabilme yeteneğidir (Kurniawan vd., 2020, s. 326). Sağlık personeli için işe hazırolma ise güvenli bir şekilde hasta bakımının sağlanması, etik ilkelere uygun davranılması, teorik ve pratik bilginin uygulamaya konulabilmesi ile ilgilidir (Wolff vd., 2010, s. 1). İşe hazırbulunuşluk, mesleki beceri ve bilgiden ziyade hastane ortamındaki talepleri karşılayabilmek için hazır hale gelmek ve işi başarılı bir şekilde tamamlayabilmektir (Li vd., 2020, s. 2). Caballero ve Walker, işe hazırbulunuşluğu “Mezunların kendilerini çalışma ortamında başarıya hazır kılan tutum ve niteliklere (sosyal zekâ, kişisel iş özellikleri, iş yeterliliği ve örgütsel zekâ) sahip olarak algılanma derecesi.” şeklinde tanımlamışlardır (Caballero ve Walker, 2010, s. 16). İşe hazırbulunuşluk için gerekli olan kriterlerden sosyal zekâ; bir dizi insanla (hekim, hemşire, tekniker, teknisyen, idareci, hasta ve hasta yakınları vb.) iletişim kurma, ekip olarak çalışma, kişilerarası çatışmaları yönetme ve destek arama becerisini ifade etmektedir. Sağlık hizmetleri çok disiplinli bir alandır ve bu disiplinler arasında işbirliğinin olması son derece önemlidir. Bu bağlamda gerek yeni mezunlar gerekse belirli bir süredir çalışmakta olanlar için sosyal zekânın sağlık hizmetlerinin sunumunda kritik bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir (Hayter, 2017, s. 25; Walker vd., 2013, s. 121). İşe hazırbulunuşluğun bir diğer kriteri kişisel iş özellikleridir. Kişisel iş özellikleri; personelin dayanıklılığı, esnekliği ve stres yönetimi ile ilgili becerilerinden oluşmaktadır. Dayanıklılık; stresli, olumsuz veya travmatik olaylar karşısında olumlu davranış geliştirebilme ve uyum sağlayabilme, bu olaylar karşısında sağlıklı gelişimine odaklanarak çalışmalarını devam ettirebilme yeteneğidir. Esneklik; tamamlanması gereken görevlerin farkında olmak, beklenmeyen durumlara hazırlıklı olabilmek ve beklenmeyen durumlarla başa çıkmak için gerektiğinde görevleri devredebilmektir (Hayter, 2017, s. 26; Walker vd., 2013, s. 121). Stres yönetimi ise işle ilgili öngörülemeyen problemlere yönelik açık fikirli ve esnek olmak, zamanı iyi yönetebilmek ve öncelikli durumları belirleyebilmek için kişisel stres yönetimi becerilerini kullanabilmektir (Baumann vd., 2019, s. 828).

Sağlık hizmetlerinde işe hazırbulunuşluğun iş yeterliliği kriteri; klinik becerileri, teknik bilgiyi, deneyimi, güveni ve sorumluluğu yansıtmaktadır (Hayter, 2017, s. 26). Bu kriter; klinik yeterlilik, işle ilgili yeterli becerilere ve teknik bilgiye sahip olma, kişinin becerilerine ve bilgisine güvenmesi, eleştirel düşünme, kanıta dayalı karar verebilme ve hastaların refahı ve tedavi kararlarından sorumlu olma gibi niteliklerle bağlantılıdır (Baumann vd., 2019, s. 829). Sağlık kurumu yöneticileri, mezun olmuş sağlık profesyonellerinin işe başlamadan önce üniversitedeyken yeterli klinik beceriye ve bilgiye sahip olmaları gerektiğine inanmaktadır. Bu nedenle işverenler, mezunların işe girmeden önce bu iş yeterliliklerine sahip olmalarını beklemektedir (Walker vd., 2013, s. 121). Sağlık hizmetlerinde işe hazırbulunuşluğun son kriteri olan organizasyon zekâsı ise sağlık personelinin

hastanedeki servislerin, hastane politikaları ve prosedürlerinin hakkında bilgi sahibi olmasına ve çalışma ortamının talepleriyle sakin ve amaçlı bir şekilde başa çıkabilmesine ilişkin becerilerini ifade etmektedir (Hayter, 2017, s. 26; Walker vd., 2013, s. 121).

Mesleki açıdan hazır olma için gereken çoğu beceri ve yeterliliğin, sağlık personeli adaylarının mezun olmadan önce katıldığı eğitim programlarıyla kazanılması beklenmekle birlikte yapılan araştırmalarda bu konu ile ilgili bazı sorunların olduğu anlaşılmaktadır. Akademik eğitim programı sırasındaki klinik deneyimlerin, sağlık personeli adaylarının çalışma ortamına hazırlanmasında yeterli olmadığı belirtilmektedir (Casey vd., 2011, s. 646; Hickey, 2009, s. 36; Prikshat vd., 2019, s. 369). Yeni mezun sağlık personelinin mesleki hazırbulunuşluğunun yeterli düzeyde olmaması hem kendilerinin (Walker vd., 2015, s. 632) hem de diğer sağlık personelinin stres düzeylerinin ve iş yükünün artmasına neden olmaktadır (Hautala vd., 2007, s. 68). Bu nedenle sağlık personeli adaylarının doğrudan karşılaşmamış olabilecekleri ancak hazırlıklı olmaları gereken klinik zorluklarla yüzleşmeye hazırbulunuşluk düzeyleri çok önemlidir (Casey vd., 2011, s. 652). Ayrıca işverenler de iletişim, problem çözme, ekip çalışması, iş yerinde sürekli öğrenmeye bağlılık ve yenilikçilik gibi temel işyeri becerilerinin ve yeterliliklerinin değerini giderek daha fazla vurgulamaktadırlar (Beyhan ve Ergün, 2022, s. 231; Syed Aznal vd., 2019, s. 33). Hatta uzun vadeli başarı için, çalışanların bu yeterliliklerin ötesinde çeşitli becerilere ve niteliklere sahip olmasını beklemektedirler. Son zamanlarda yapılan araştırmalar; işe hazır olma durumunu, mezunların işe alım oranlarına paralel olarak artan bir ilgi alanı ve bugün işverenler tarafından giderek daha fazla değer verilen bir yapı olarak tanımlamıştır. İşyerinin hızla değişen doğası göz önüne alındığında, mezunların ne ölçüde “çalışmaya hazır” oldukları, iş performansı ve kariyer gelişimi açısından potansiyellerinin bir göstergesi olarak görülmektedir (Caballero ve Walker, 2010, s. 13). Yeni mezun sağlık personelinin işe hazırbulunuşluğunun artırılması sağlık kurumlarının, yüksek öğrenim okullarının ve politika yapıcıların hizmet sunum sürecinde ortaya çıkabilecek sorunları hem anlamaları hem de bunlara çözüm üretebilmeleri bakımından önemlidir (Duchscher, 2009, s. 1104). Diğer taraftan birisi tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi süreci olmak ve diğeri Kahramanmaraş merkezli iki büyük deprem olmak üzere Türkiye’yi etkileyen iki farklı afet nedeniyle üniversitelerdeki sağlık hizmetlerine ilişkin uygulamalı derslerin teorik kısımlarının sekron ve asekrone şeklinde yürütülmesine karar verilmiştir.

Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) konuya ilişkin pandemi döneminde yapmış olduğu açıklamada uygulamalı derslerin uygulama kısımlarının sıkıştırılmış takvim programı ile gerçekleştirilmesinin planlandığı kamuoyuna duyurulmuştur (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2020). Pandeminin etkilerinin azaldığı ve normal eğitim-öğretim sürecinin başladığı 2022-2023 akademik yılının güz yarıyılı yüz yüze ve çevrimiçi eğitimlerle tamamlandıktan sonra bahar yarıyılında yaşanan deprem felaketi nedeniyle YÖK tarafından üniversitelerde yeniden uzaktan eğitime geçildiğine ilişkin duyuru yapılmıştır (YÖK, 2023a). YÖK tarafından yapılan açıklamada uzaktan eğitim kararının nisan ayı itibarıyla yeniden değerlendirileceği ve uygulamalı şekilde olan derslerin teorik kısımlarının uzaktan eğitim sürecinde verilmesi ve uygulama kısımlarının nisan ayından sonraya bırakılması belirtilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinin nisan ayından sonra da devam etmesi durumunda ise alınacak kararlarla uygulamaların yaz döneminde yürütüleceği ya da bir sonraki eğitim-öğretim döneminde gerçekleştirilebileceği veya uygulamalı projelerle tamamlanabileceği duyurulmuştur. Uygulamalı derslere sahip bazı bölümlerin öğrencileri ise uzaktan eğitim kapsamı dışında tutulmuştur. YÖK’ün almış olduğu kararda uzaktan eğitim kapsamı dışında tutulacak öğrenci grupları olarak sağlık hizmetleriyle ilgili tıp fakültelerinin 5, 6 ve 7. sınıflarında, diş hekimliği fakültelerinin 4 ve 5. sınıflarında eğitim alan öğrenciler, hemşirelik ve ebellek programlarındaki öğrencilerden işletmelerde mesleki eğitim uygulaması yapacak olanlar yer almıştır (YÖK, 2023b). Ancak sağlık hizmetleri sadece hekimler, hemşireler ve ebelleklerle yürütülmeyen çok disiplinli bir alandır ve bu alanlar birbirlerine fonksiyonel açıdan son derece bağlıdır. Hizmet sunum süreçlerinin herhangi bir basamağında yer alan sağlık personelinin tam olarak yerine getiremediği her görev diğer süreçlerin de sağlıklı bir şekilde ilerlemesini olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir (Saygılı ve Özer, 2020, s. 445). Bu süreçlerin herhangi birinde yaşanan sorunlar çoğu zaman doğrudan veya dolaylı olarak hizmet kalitesini de olumsuz bir şekilde etkilemektedir ve insan hayatını tehdit edici bir soruna dönüşebilmektedir. Bu nedenle sağlık personelinin her birinin kendi üzerine düşen sorumluluğu tam olarak yerine getirmesi beklenmektedir (Çıraklı vd., 2015, s. 142).

Sağlık personelinin görevini tam olarak yerine getirememesinin pek çok nedeni (ekip çalışması, liderlik, iş stresi, iş yükü, tükenmişlik vb.) olabilmekle birlikte personelin mesleki açıdan kendisini işe hazır hissediyor olmasının da görev başarısı üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Ancak mesleki açıdan uygulama yapma yeterliliği kazanamamış veya kendini bu anlamda yetersiz hisseden sağlık personeli adaylarının bu mesleki sorumlulukları ne oranda yerine getirebilecekleri tartışmalı bir konudur (Beyhan ve Ergün, 2022, s. 231). Bu bağlamda sağlık

personeli adaylarının mesleki uygulamalara daha hazır olabilmesinin sağlanmasına katkı sağlayacak olan uygulamalı derslerin uzaktan eğitim şeklinde verilmiş olmasının sağlık personeli adaylarının işe hazırbulunuşluk düzeyi üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunun belirlenmesi önemli bir sorunsala dönüşmüştür. Bu araştırma ile sağlık personeli adaylarının işe hazırbulunuşluk düzeylerine ve uzaktan eğitim şeklinde almış oldukları uygulamalı derslerin işe hazırbulunuşluk düzeylerine etkisine ilişkin bir bilgi elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda toplanılan verilerden elde edilen sonuçlara göre çeşitli önerilerin geliştirilmesi ve sağlık personeli adaylarının işe daha hazır hale getirilmesinin sağlanabilmesi hedeflenmiştir.

2. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sağlık hizmetlerinin sunumu son derece karmaşık bir yapıya sahiptir. Çünkü sağlık hizmetlerinde uzmanlaşma çok yüksektir ve her uzmanlık alanı bir diğerine fonksiyonel açıdan bağlıdır. Bu nedenle sunulan sağlık hizmetlerinin başarısı ve kaliteli hizmet sunumu her sağlık personelinin kendi sorumluluklarını tam olarak yerine getirmesi ve etkili bir ekip çalışmasıyla yakından ilgilidir. Etkili ekip çalışmasının olmaması, iletişim sorunları, iş yükü, yöneticilerin özellikleri gibi pek çok faktör sağlık hizmetlerinin başarısını ve kalitesini etkilemektedir (Gür vd., 2023, s. 46; Spence Laschinger ve Leiter, 2006, s. 260). Bununla birlikte sağlık personelinin kendi sorumluluklarını tam olarak yerine getirebilmesinin ve görev başarısının, kendisini işini yapabilmek için hazır hissetmesiyle de ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Sağlık personeli adaylarının mesleki açıdan kendilerini işe hazır hissetmelerinde öğrenim süreci içerisinde almış oldukları uygulamalı eğitimlerin son derece etkili olduğu (Almarzoky Abuhussain vd., 2021, s. 977) düşünülmektedir. Bu nedenle Covid-19 pandemisi ve deprem nedeniyle uygulamalı derslerin uzaktan eğitim şeklinde gerçekleşmiş olmasının sağlık personeli adaylarının işe hazırbulunuşluk düzeyi üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunun belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu araştırma ile hem sağlık personeli adaylarının işe hazırbulunuşluk düzeylerinin hem de uzaktan eğitim şeklinde almış oldukları uygulamalı derslerin işe hazırbulunuşluk düzeylerine etkisi belirlenerek elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli öneriler geliştirilmesi ve işe yeni başlayacak olan sağlık personeli adaylarının işe hazırbulunuşluk düzeylerinin artırılması amaçlanmıştır. Araştırma, uygulamalı derslerini uzaktan eğitim şeklinde almış olan sağlık personeli adaylarının işlerine başlatılmadan önce kendilerine olan özgüvenlerinin artırılması, etkili ekip çalışmasının sağlanabilmesi ve bu kapsamda ihtiyaç duydukları desteğin verilebilmesi bağlamında çeşitli çözüm önerileri sunması bakımından önemlidir.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini mezun olduklarında sağlık personeli olarak görev yapacak tekniker grubu içerisinde yer alan (tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik, ilk ve acil yardım, tıbbi laboratuvar teknikleri, fizyoterapi, engelli bakım ve rehabilitasyon, vb.) programların son sınıfında ve son döneminde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya hekimlik, hemşirelik ve ebelik gibi öğrenim süreleri diğer gruplara göre daha uzun olan ve öğrenim süreleri içerisinde eksikliklerini tamamlama imkanlarının olacağı varsayılan gruplar dahil edilmemiştir. Araştırmanın nicel verileri 20/04/2023-20/05/2023 tarihleri arasında Google formlar aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Araştırma kapsamında örneklem belirlenmemiştir. Veri toplama süresi içerisinde mümkün olduğunca fazla Whatsapp grubunda anket formunun paylaşılması ve olabildiğince fazla kişiye erişilmesi amaçlanmıştır. Veri toplama süresi içerisinde 263 kişiden geri dönüt alınmıştır. Bu kişilerden 13'ü uygulamalı derslerini hiçbir zaman uzaktan eğitim şeklinde almadıklarını belirttikleri için araştırmadan çıkarılmışlardır. Bu bağlamda 250 katılımcıya ait veriler analize tabi tutulmuştur.

Araştırmanın nitel verileri ise 15-22/05/2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcılara ilk olarak görüşme soruları dijital ortamda gönderilerek bilgilendirme yapılmıştır. Yapılan bilgilendirmeden sonra görüşme yapmayı kabul eden kişilerle 5-32 dakika aralığında değişen sürelerde görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada sağlık personeli adaylarının uygulamalı derslerin uzaktan olmasıyla ilgili görüşlerinin keşfedilmesi ve bu konu hakkındaki düşüncelerinin ortaya çıkarılması amacıyla farklı meslekleri yerine getirecek adaylardan en az ikişer kişi olmak üzere katılımcılar belirlenerek amaçlı örnekleme yolu tercih edilmiştir. Ayrıca bu şekilde farklı görüşlerin de ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Amaca yönelik örneklemede örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde doygunluk ve aşırılık temel ölçütü kullanılmaktadır. Yani katılımcılardan yeni hiçbir bilgi edinilmediğinde yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşılmış olur (Merriam, 2018, s. 79). Bu bağlamda 14 katılımcıdan sonra katılımcıların cevaplarının birbiriyle aynı içeriğe sahip olması nedeniyle görüşmeler sonlandırılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında anket ve görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Oluşturulan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde aldıkları veya almakta oldukları uygulamalı derslere ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla beş çoktan seçmeli soruya yer verilmiştir. Anket formunun ikinci bölümünde İşe Hazır Olma Ölçeği kullanılmıştır. Literatürde işe hazır olma düzeyinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş farklı ölçek formlarına rastlamak mümkündür. Bu çalışmada Caballero vd. (2011) tarafından genel bir mezun popülasyonunun çalışmaya hazır olma düzeyini belirlemek üzere geliştirilmiş ve Walker vd. (2015) tarafından mezun hemşirelerin işe hazır olma düzeylerini belirlemek üzere uyarlanmış olan ölçek kullanılmıştır. Walker vd. (2015) tarafından orijinal İşe Hazır Olma Ölçeği'nin iyileştirilmesi, doğrulanması ve orijinal dört faktörlü yapının desteklenip desteklenmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 64 önermeden oluşan (Caballero vd., 2011) orijinal ölçekten 51 madde ve mezun hemşirelerle ilgili dokuz yeni madde içeren 60 maddelik bir ölçek formu oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin dört faktörlü (sosyal zekâ, kişisel çalışma özellikleri, örgütsel zekâ ve iş yeterliliği) yapısı doğrulanmıştır. Oluşturulan yeni ölçek formu ise 46 maddeden oluşmuş, mükemmel güvenilirlik göstermiş ve varyansın %73,55'ini açıklamıştır. Ölçek maddeleri 10'lu Likert Ölçeği şeklinde tasarlanmış (1= kesinlikle katılmıyorum ve 10= tamamen katılıyorum) olup yüksek puanlar daha yüksek işe hazır olma düzeyini temsil etmektedir.

Caballero vd. (2011) geliştirmiş oldukları 64 maddeden oluşan orijinal ölçek daha sonra Syed Aznal vd. (2019) tarafından tıp, eczacılık ve diş hekimliği mezunlarının işe hazır olma düzeyinin belirlenmesinde kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Walker ve arkadaşlarının kullandığı ölçekle uyumlu bir ölçek elde edilmiştir. Walker vd. tarafından yeni mezun hemşirelerin işe hazır olma düzeyinin belirlenmesi amacıyla uyarladıkları ölçek formunun Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Beyhan ve Ergün (2020) tarafından yapılmıştır. Beyhan ve Ergün (2020) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan ölçek formu 46 madde ve dört alt boyuttan (İş Yetkinliği, Sosyal Zekâ, Örgütsel Zekâ ve Kişisel İş Özellikleri) oluşmaktadır. Sorulara verilen yanıtlar bir çizelge üzerinde 0 ile 10 arasında puanlanmaktadır (0 = kesinlikle katılmıyorum ve 10 = kesinlikle katılıyorum). Ölçeğin İş Yetkinliği, Sosyal Zekâ ve Örgütsel Zekâ alt boyutları için yüksek puan alınması işe daha hazır olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Kişisel İş Özellikleri alt boyutunun önermeleri ise olumsuz ifadeler içermektedir. Bu nedenle bu boyuttan düşük puan alınması işe daha hazır olduğunu göstermektedir. Analizler sırasında ise bu boyuta ait ifadeler ters kodlanarak değerlendirilmeler yapılmıştır. Yani değerlendirmelerde bu boyuta ait alınan puanların da yüksek olması işe hazır bulunuşluğun yüksekliğini göstermektedir.

Ayrıca araştırmanın ikinci kısmında uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle verilmiş olmasına ilişkin sağlık personeli adaylarının görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilere şu sorular yöneltilmiştir:

- Pandemi ve deprem dolayısıyla almış olduğunuz uzaktan eğitim sürecindeki eğitimlerin sizi iş hayatına, işinizi yapmaya hazır hale getirip getirmemesi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- Bu süreçlerde uygulamalı derslerde almış olduğunuz eğitimi yeterli buluyor musunuz?
- Bu süreçte aldığınız uygulamalı derslerin teknik becerilerinizin, pratiğinizin gelişmesine katkısı ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- Mesleğinize başladığınızda kendinizi daha hazır hissetmeniz için neler yapılabilir?

Yöneltilen bu sorulara verilen cevaplar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında nitel ve nicel veriler analiz edilmiştir ve araştırma, karma yaklaşımla yürütülmüş olup tanımlayıcı ve keşfedici niteliktedir. Araştırmanın nicel verilerinin analizinde -katılımcıların anket sorularına vermiş oldukları yanıtların analizinde- SPSS programından yararlanılmıştır. Öncelikle çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirliği hesaplanmıştır. Ölçek güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach Alfa Katsayısından yararlanılmıştır. Analiz sonucunda ölçek genelinde Cronbach Alfa Katsayısı 0.940; ölçek alt boyutlarından İş Yetkinliği, Sosyal Zekâ, Örgütsel Zekâ ve Kişisel İş Özellikleri boyutlarına ait Cronbach Alfa Katsayısı değerleri ise sırasıyla 0.933, 0.913, 0.961 ve 0.880 olarak bulunmuştur. Cronbach Alfa Katsayısına göre $0.80 < R^2 < 1.00$ değer aralığı yüksek düzeyde güvenilirliği ifade etmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2017, s. 331). Bu bağlamda ölçeğin ve ölçeğe ait alt boyutların yüksek güvenilirlikte olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi için araştırmada kullanılan ölçeğe ve ölçeğe ait alt boyutlara yönelik katılımcı görüşlerinin ortalamalarından yararlanılmıştır. Ayrıca katılımcıların uygulamalı derslerin uzaktan eğitim şeklinde olmasına ilişkin görüşlerine göre sınıflandırılarak mesleki hazırbulunuşluk düzeylerinin ortaya konulması amacıyla iki aşamalı kümeleme analizinden (two-step cluster) yararlanılmıştır. Kümeleme analizi, birbirine yakın ya da benzer ham değişkenleri ya da veri matrisindeki gözlemleri (ürünler, hastalık türleri, hastaneler, ülkeler vb.) sahip oldukları özelliklere göre homojen alt gruplara ayırmak amacıyla kullanılmaktadır (Alpar, 2021, s. 319). Aşamalı ve aşamalı olmayan kümeleme yöntemleri olmak üzere iki tür kümeleme yöntemi bulunur. Bu iki yöntemde de veriler niteliksel ya da niceliksel değişkenlerden oluşmak zorundadır. Verilerin hem niteliksel hem de niceliksel özellikte olması durumunda bu iki kümeleme analizi yönteminin dışında iki aşamalı kümeleme analizinden yararlanılabilir. İki aşamalı kümeleme analizinde (two-step cluster) niceliksel veriler niteliksel verilere (düşük-yüksek, düşük-orta-yüksek, başarılı-başarısız, vb.) dönüştürülerek uygun uzaklık-yakınlık ölçüleri oluşturacak matrisler aracılığıyla analiz gerçekleştirilir (Alpar, 2021, s. 347).

Araştırmada uygulamalı derslerin uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştirilmesinin önlisans programlarının son sınıf son döneminde öğrenim gören öğrencilerin işe hazırbulunuşluğunu nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu amaçla toplanılan nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Katılımcıların ifadeleri analiz edilirken katılımcı kodlamaları K1, K2, K3,..., K14 şeklinde yapılmıştır.

2.5. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik ilkelere uygun yürütülmesinin sağlanması kapsamında Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulundan 06.04.2023 tarih ve 125074 sayılı karar ile onay alınmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıları tanımlayıcı verilerin istatistiksel dağılımlarına, katılımcıların mesleki hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenmesiyle ilgili analizlere, uygulamalı derslerin çevrimiçi olmasıyla ilgili katılımcı görüşlerine göre hangi kümelerin oluştuğuna, oluşan bu kümelerin özelliklerine ve katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Katılımcıları Tanımlayıcı İstatistikler ve Katılımcıların Mesleki Hazırbulunuşluk Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın nicel verilerinin analizine toplamda 250 kişiden elde edilen veriler dahil edilmiştir. Bu kişileri tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	197	78,8
	Erkek	53	21,2
Öğrenim Görülen Program	İlk ve Acil Yardım	56	22,4
	Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik	110	44,0
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri	18	7,2
	Fizyoterapi	23	9,2
	Engelli Bakım ve Rehabilitasyon	33	13,2
	Diğer	10	4,0
Akademik Başarı Durumu	Çok Kötü	1	0,4
	Kötü	6	2,4
	Orta	131	52,4
	İyi	100	40,0
	Çok İyi	12	4,8
Sağlık Meslek Lisesinde Öğrenim Görme Durumu	Öğrenim Gören	94	37,6
	Öğrenim Görmeyen	156	62,4

Araştırmaya katılan kişilerin büyük çoğunluğunu (%78,8) kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Öğrenim görülen programa göre yapılan oransal değerlendirmede ise en fazla katılımın tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik bölümü öğrencilerinden (%44) olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%52,4) akademik başarı durumunu orta düzeyde değerlendirirken çok düşük bir kısmı kötü (%2,4) ve çok kötü (%0,4) şeklinde değerlendirmektedir. Bununla birlikte araştırmaya katılım sağlayan kişilerin %62,4'ü sağlık meslek lisesinden mezun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Uygulamalı Derslerin Uzaktan Eğitim Şeklinde Olmasıyla İlgili Görüşlerinin Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Uzaktan Eğitim Şeklinde Alınan Uygulamalı Derslerin Yeterlilik Durumu	Yeterli Olduğunu Düşünen	54	21,6
	Kararsız Olan	69	27,6
	Yetersiz Olduğunu Düşünen	127	50,8
Uzaktan Eğitim Şeklinde Alınan Uygulamalı Dersler Sayesinde Mesleki Hazırbulunuşluk Durumu	Hazır Olduğunu Düşünen	61	24,4
	Kararsız Olan	78	31,2
	Hazır Olmadığını Düşünen	111	44,4
Uzaktan Eğitimle Alınan Uygulamalı Dersler Sayesinde Mesleki Tüm Uygulamaları Sorunsuz Gerçekleştirebilme Durumu	Sorunsuz Gerçekleştireceğini Düşünen	49	19,6
	Kararsız Olan	77	30,8
	Sorun Yaşayacağını Düşünen	124	49,6

Araştırmaya katılan iki kişiden biri uzaktan eğitim şeklinde alınan uygulamalı dersleri yeterli bulmadığını (%50,8) ve uzaktan eğitimle alınan uygulamalı derslerle mesleğine ait tüm uygulamaları yerine yetirirken sorun yaşayacağını (%49,6) belirtmiştir. Katılımcıların sadece %24,4'ü uzaktan eğitimle verilen uygulamalı dersler sayesinde kendisinin mesleğini yapmaya hazır hale geldiğini ifade etmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Mesleki Hazırbulunuşluk Düzeyi

Ölçek Alt Boyutları ve Ölçek Geneli	n	Ortalama	Std. Sapma
İş Yetkinliği Düzeyi	250	7,0594	1,57798
Sosyal Zekâ Düzeyi	250	7,7415	1,66548
Örgütsel Zekâ Düzeyi	250	8,538	1,49526
Kişisel İş Özellikleri Düzeyi	250	6,2695	1,99298
İşe Hazırbulunuşluk Düzeyi	250	7,4021	1,26970

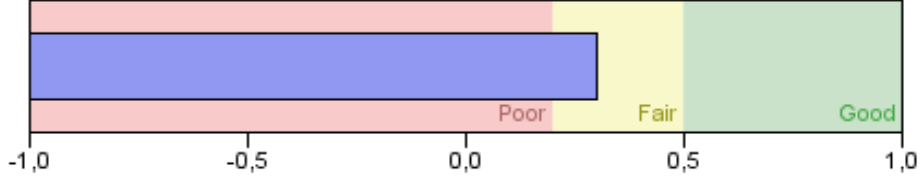
Katılımcıların mesleki hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenmesi amacıyla kullanılan ölçek önermeleri 0 ile 10 arasında puanlanmaktadır (0 = kesinlikle katılmıyorum ve 10 = kesinlikle katılıyorum). Ölçekten ve alt boyutlarından alınan puanların ortalamasının 10'a yaklaşması işe daha hazır olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan kişilerin ölçek önermelerine vermiş oldukları yanıtların ortalamalarına bakıldığında katılımcıların örgütsel zekâ düzeylerinin (Ortalama=8,538) sosyal zekâ (Ortalama=7,7415), iş yetkinliği (Ortalama=7,0594), kişisel iş özellikleri (Ortalama=6,2695) ve işe hazırbulunuşluk düzeylerine (Ortalama=7,4021) göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

3.2. İki Aşamalı Kümeleme Analizine İlişkin Bulgular

Katılımcıların uzaktan eğitim şeklinde almış oldukları mesleki uygulama derslerine ilişkin görüşlerine göre mesleki hazırbulunuşluk düzeylerinin gruplandırılması amacıyla iki aşamalı kümeleme analizi yapılmıştır. Yapılan analizlere ilişkin bulgular aşağıdaki gibi raporlaştırılarak sunulmuştur.

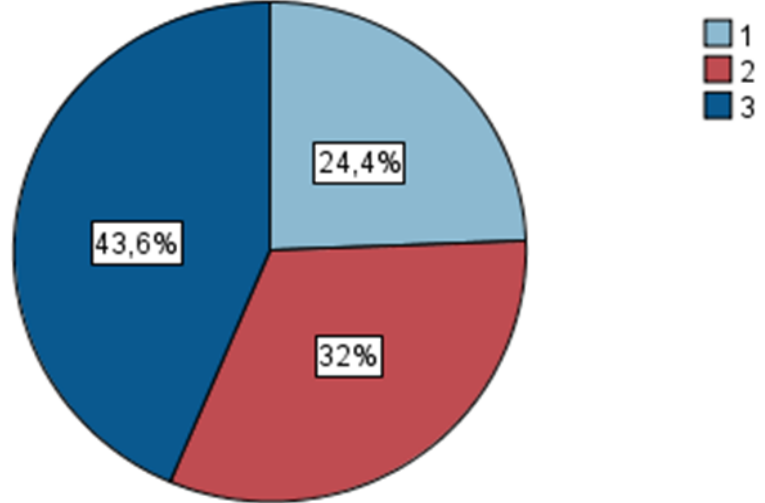
Kümeleme analizinde oluşturulan modelin kümelere ayırma gücünün belirlenmesinde Silhouette Ölçüsü kullanılmaktadır. Bu ölçüye göre modelin kümeleme kalitesi zayıftan iyiye doğru renklendirilerek gösterilir (Alpar, 2021, s. 354).

Şekil 1. Kümeleme Kalitesi

Yapılacak olan kümeleme analizine ait ilk bulgu, kümeleme analizinin kalitesini gösteren Silhouette kümeleme kalitesine ait grafikdir. Şekil 1’de yer alan grafikte çubuğun ulaştığı değer (0,30) ve bulunduğu renkli alan dikkate alındığında kümeleme kalitesinin makul olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu doğrultusunda gerçekleştirilen analiz sonucunda katılımcıların uygulamalı derslere ilişkin görüşlerine göre mesleki hazırbulunuşluk durumlarının sınıflandırılmasında üç kümenin oluştuğu belirlenmiştir. Bu kümelerin büyüklüklerini gösteren pasta grafiği Şekil 2’deki gibidir:

Şekil 2. Küme Büyüklükleri

Şekil 2’ye göre birinci kümenin uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle alınmasının mesleki hazırbulunuşlukları, bu derslerin yeterliliği ve mesleklerine ilişkin uygulamaları sorunsuz bir şekilde yerine getirebilme konusunda olumlu düşünen 61 öğrenciden (%24,4); ikinci kümenin uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle alınmasının mesleki hazırbulunuşlukları, bu derslerin yeterliliği ve mesleklerine ilişkin uygulamaları sorunsuz bir şekilde yerine getirebilme konusunda kararsızlık yaşayan 80 öğrenciden (%32) ve üçüncü kümenin ise uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle alınmasının mesleki hazırbulunuşlukları, bu derslerin yeterliliği ve mesleklerine ilişkin uygulamaları sorunsuz bir şekilde yerine getirebilme konusunda olumsuz düşünen 109 öğrenciden (%43,6) oluştuğu tespit edilmiştir. Bu nedenle oluşan kümelerden birinci küme “İşe Hazır Hissedenler Kümesi”, ikinci küme “Kararsızlar Kümesi” ve üçüncü küme “İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi” şeklinde isimlendirilmiştir. Bu kümelerde yer alan öğrencilerin işe hazırbulunuşluk durumları ile ilgili değerlendirmeler ise Tablo 4’teki gibidir.

Tablo 4. Katılımcıların Uygulamalı Derslere İlişkin Görüşlerine Göre Mesleki Hazırbulunuşluk Durumları

	1. Küme (İşe Hazır Hissedenler Kümesi)	2. Küme (Kararsızlar Kümesi)	3. Küme (İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi)
	Kendini İşe Hazır Hissetme Durumu	Kendini İşe Hazır Hissetme Durumu	Kendini İşe Hazır Hissetme Durumu
Sayı	42	78	109
%	68,85	97,5	100
	Tüm Mesleki Uygulamaları Sorunsuz Yapabilme Durumu	Tüm Mesleki Uygulamaları Sorunsuz Yapabilme Durumu	Tüm Mesleki Uygulamaları Sorunsuz Yapabilme Durumu
Sayı	60	48	96
%	98,36	60,00	88,07
	Çevrimiçi Uygulamalı Eğitimleri Yeterli Bulma Durumu	Çevrimiçi Uygulamalı Eğitimleri Yeterli Bulma Durumu	Çevrimiçi Uygulamalı Eğitimleri Yeterli Bulma Durumu
Sayı	40	37	83
%	65,57	46,25	76,14
	İş Yetkinliği	İş Yetkinliği	İş Yetkinliği
Ortalama	7,96	6,90	6,67
	Sosyal Zekâ	Sosyal Zekâ	Sosyal Zekâ
Ortalama	8,43	7,59	7,47
	Kişisel İş Özellikleri	Kişisel İş Özellikleri	Kişisel İş Özellikleri
Ortalama	6,57	6,35	6,04
	Örgütsel Zekâ	Örgütsel Zekâ	Örgütsel Zekâ
Ortalama	8,96	8,38	8,42
	İşe Hazırbulunuşluk	İşe Hazırbulunuşluk	İşe Hazırbulunuşluk
Ortalama	7,98	7,30	7,15

Katılımcıların uygulamalı derslere ilişkin görüşlerine göre mesleki hazırbulunuşluk durumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen iki aşamalı kümeleme analizi sonucunda İşe Hazır Hissedenler Kümesi'nde yer alan katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeylerini yansıtan ortalamaların diğer kümelerde yer alan katılımcılardan daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi'nde yer alan katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeylerini yansıtan ortalamaların ise diğer kümelerdeki katılımcılardan daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sadece örgütsel zekâ boyutuna ait ortalama değerinin Kararsızlar Kümesi'nde İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi'ndekinden daha düşük olduğu saptanmıştır.

3.3. Nitel Verilerin Analizine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların uygulamalı derslerin uzaktan eğitim şeklinde yapılmasının işe hazırbulunuşluklarını ne yönde ve nasıl etkilediğini keşfetmek amacıyla gerçekleştirilmiş görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu amaçla katılımcılara dört açık uçlu soru yöneltilmiştir. Katılımcıların bu sorulara vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda sekiz tema belirlenmiştir. Belirlenen temalar ve bu temaların oluşturulmasında kullanılan ifadeler Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Uygulamalı Derslerin Uzaktan Eğitim Şeklinde Gerçekleştirilmesinin İşe Hazırbulunuşluk Durumlarına Yönelik Katılımcı Görüşleri

Temalar	Öne Çıkan İfadeler	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	K 8	K 9	K 10	K 11	K 12	K 13	K 14	f
Kişisel Kaygılar	Kendimi işe hazır hissetmiyorum.	*	*	*			*			*			*	*	*	8
	Kendimi uygulamalar için yetersiz hissediyorum.		*	*		*				*		*	*		*	7
	Uygulamaları yapabileceğim konusunda endişeliyim.	*	*	*	*	*				*	*	*		*		9
Uzaktan Eğitimin Olumlu Yanları	Teorik bilgiler eksiksiz verildi.	*	*		*	*				*		*	*		*	8
	Ders kayıtlarını istediğim zaman izleyebiliyorum.	*	*				*					*	*			5
Derse Katılım	Yüzyüze eğitimde derslere mecburen katılıyordum.	*											*		*	3
	Uzaktan eğitimde tam katılım sağlamıyorum.	*	*					*	*					*	*	6
	Her derse katılmıyorum.				*									*	*	3
	Bazı derslere katılmayı sonradan bıraktım.		*	*	*								*	*	*	6
Uzaktan Eğitimin Zayıf Yönleri	Aktif dinleyemiyorum. Ders sırasında başka şeylerle uğraşıyorum.			*	*		*						*	*	*	6
	Daha verimsiz oluyor.	*					*				*			*	*	5
	Sorularımı soramıyorum.		*				*	*			*	*		*	*	7
	Yüzyüze eğitim daha etkili.				*			*	*					*	*	5
	Daha pasifiz. Sadece dinliyoruz.	*		*	*										*	4
	Birbirimizden öğrenemiyoruz.	*	*						*			*	*	*	*	7
	İnternetle ilgili sorunlar yaşadım.							*				*				2
	Soru sorarken zaman kaybı oluyor.	*					*				*	*			*	5
Uygulamalı dersler için süre yetersiz.						*				*			*		3	
İletişim Sorunları	Sosyalleşemedik, diğer kişilerle (arkadaşlar vs.) etkileşim kuramadık.	*				*	*					*	*		*	6
	Öğretim elemanları ile iletişimde sorun yaşıyorum.				*		*	*			*					4
Uzaktan Eğitimin Mesleki Uygulamalar Açısından Zayıf Yönleri	El becerilerimi geliştiremedim.		*	*	*	*			*	*	*			*		8
	Hastaya müdahale etmek için özgüvenim olumsuz etkilendi.	*	*	*			*			*	*	*	*	*	*	10
	Hastalarla iletişim kurmayı öğrenemedim.						*	*	*	*						4
	Yüzyüze de olsa her şeyi tam yapamayacaktık ama böyle daha çok olumsuz etkilendik.	*	*		*											3
	El becerilerim zayıfladı.		*			*								*		3
	Sadece teorik bilgi unutuluyor.													*	*	2
Uygulamalı Yüzyüze Eğitimin Olumlu Yönleri	Eski öğrendiğimiz uygulamaları da unutuyoruz.		*					*						*	*	4
	İşimi uygulamalar sayesinde sevdim.									*			*	*	*	4
	Tecrübe etmek uygulama yapabilmek açısından önemli.		*	*	*			*					*			5
	İşimin önemini uygulamaları yaparken anladım.		*									*		*	*	4

Temalar	Öne Çıkan İfadeler	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	f
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Yöneticilerden Beklentiler	Tecrübeli bir çalışanın destek olmasını isterim.	*		*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	11
	Uygulamalara ilişkin yeniden eğitim verilmesini isterim.	*		*	*	*		*	*	*			*	*		10
	Uygulamaları bizim yapmamız için motive edilmek isterim.			*									*			2
	Empati yapılmasını, anlayışlı olunmasını isterim.					*	*			*	*	*	*			6
	Aktif öğrenebileceğim yerde görevlendirilmek isterim.													*	*	2

Araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda katılımcıların görüşlerinin sekiz temada toplandığı görülmüştür. Bu temalardan kişisel kaygılar temasında katılımcıların en fazla uygulamaları yapabileceği konusundaki endişelerini ifade ettikleri belirlenmiştir (9 katılımcı). Uzaktan eğitimin olumlu yanlarıyla ilgili temada ise uygulamalı derslerin teorik olarak tekrar işlenmesi nedeniyle teorik bilgilerin eksiksiz olarak verildiğine en fazla değinildiği saptanmıştır. Katılımcılar tarafından değinilen bir diğer konunun derse katılımı ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu temada en fazla ifade edilen durumlar ise derslere tam katılım sağlanmadığı (6 katılımcı) ve derslere katılmanın sonradan bırakıldığı yönündedir (6 katılımcı).

Katılımcılar tarafından uzaktan eğitimin zayıf yönleriyle ilgili konulara da değinilmiştir. Bunlar arasında en fazla ifade edilen durumlar, sorularını soramamaları (7 katılımcı) ve birbirlerinden öğrenememeleridir (7 katılımcı). Bu temada internetle ilgili sorunlar ise en az değinilen durum olarak belirlenmiştir (2 katılımcı). Bazı katılımcılar iletişim konusunda da sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunlar arasında diğer kişilerle (arkadaşları vb.) (6 katılımcı) ve öğretim elemanlarıyla (4 katılımcı) iletişim kuramamanın yer aldığı saptanmıştır.

Görüşmelerde uzaktan eğitimin mesleki uygulamalar açısından zayıf yönlerine ilişkin 7 ifadeye değinildiği belirlenmiştir. Bu ifadelerden en fazla belirtileni hastaya müdahale etme hususunda özgüvenlerinin olumsuz etkilendiği yönündedir (10 katılımcı). Bununla birlikte katılımcıların uygulamalı derslere ilişkin eğitimlerin uzaktan yapılması nedeniyle el becerilerini geliştiremedikleri yönünde ifadelerde buldukları tespit edilmiştir (8 katılımcı). Ayrıca 4 katılımcı eski öğrendikleri uygulamaları da unuttuklarını, hastalarla iletişim kurmayı öğrenemediklerini, 3 katılımcı el becerilerinin zayıfladığını ve 2 katılımcı sadece teorik bilginin unutulduğunu belirtmiştir. Katılımcılar ayrıca daha önceki dönemlerde görmüş oldukları uygulamalı dersler ve mesleki uygulamaların bazı konularda kendilerini olumlu yönde etkilediğine değinmişlerdir. Bu olumlu yönleri yansıtan ifadeler kendilerinin deneyimleyerek yaptıkları uygulamaların daha sonra uygulama yapabilmek açısından önemli olduğu (4 katılımcı), işlerini uygulamalar sayesinde sevdiğikleri (3 katılımcı) ve işlerinin önemini uygulama yaparken anladıkları (3 katılımcı) şeklindedir.

Katılımcılar mesleklerine ilişkin uygulamalı dersleri uzaktan sadece teorik olarak almış olmaları nedeniyle işe başladıklarında kendilerinin işe hazırbulunuşluklarının artırılması için sağlık kurumu yöneticilerinden beklentilerine de değinmişlerdir. Katılımcılar tarafından en fazla ifade edilen beklenti işe başladıklarında tecrübeli bir çalışan tarafından destek olunması (11 katılımcı) ve mesleklerine ilişkin uygulamalara yönelik yeniden bir eğitim verilmesi yönündedir (10 katılımcı).

4. TARTIŞMA

Covid-19 pandemisi ve deprem nedeniyle uygulamalı derslerini uzaktan eğitim şeklinde alan sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf son dönem öğrencilerinin mesleki hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada çalışmaya katılan kişilerin %75,6'sının kendisini işini yapmaya hazır hissetmediği ya da işe hazır olma konusunda bir kararsızlık yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan yaklaşık olarak her iki kişiden birisinin uzaktan eğitim şeklinde alınan uygulamalı dersleri yeterli bulmadığı (%50,8) ve mesleğine ait tüm uygulamaları yerine getirirken bir sorun yaşayacağını ifade ettiği (%49,6) saptanmıştır. Bu sonuçlara göre çalışmaya katılan öğrencilerin mesleki hazırbulunuşluklarına ilişkin kendilerini yetersiz hissettikleri ve mesleklerine ait uygulamaları yerine getirirken bazı sorunlar yaşayacaklarını düşündükleri ifade edilebilir. Missen vd. (2015, s. 31) 16 katılımcı ile nitel bir çalışma yürütmüştür. Bu araştırmanın sonucunda tüm katılımcıların sağlık kuruluşlarında yeni işe başladıklarında klinik uygulama rolleri için kendilerini yeterince hazır

hissetmediklerine ilişkin bir algıya sahip oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların almış oldukları eğitimlerle klinik çalışmalarını sorunsuz yapabilmeye ile ilgili endişe duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Konu ile ilgili bir diğer çalışma Cantlay vd. (2017, s. 34) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada katılımcıların, klinik uygulamaya hazır olma algılarının büyük ölçüde olumlu olduğu ve kendilerini yeterince hazır olarak algıladıkları belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunun eğitim programlarının kendilerini çalışmaya hazırladığı konusunda hemfikir olduğu ve klinik uygulamaya ilgili çoğu alanda kendilerini yeterince hazır hissettiklerini belirttikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçları ile literatürde yer alan bazı çalışmaların sonuçlarının birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın alınan eğitimlerin yeterliliğine ilişkin algılardan kaynaklanmış olabileceği ifade edilebilir.

Araştırma bulguları arasında katılımcıların işe hazırbulunuşluklarına ilişkin algıları da değerlendirilmiş olup katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeylerinin 10 puan üzerinden yaklaşık 7 puan olduğu tespit edilmiştir. İşe hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenmesinde dikkate alınan örgütsel zekâ düzeylerinin (Ortalama=8,538), iş yetkinliği (Ortalama=7,0594), sosyal zekâ (Ortalama=7,7415) ve kişisel iş özellikleri (Ortalama=6,2695) düzeylerine göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan kişilerin hastane ve hastanedeki birimlerin politikaları ve prosedürleri hakkında bilgi sahibi olma; çalışma ortamının talepleriyle sakin ve amaçlı bir şekilde başa çıkabilme durumuna ilişkin kendilerine güvenlerinin diğer hazırbulunuşluk kriterlerine göre daha yüksek olduğu söylenilebilir. Katılımcıların hastanedeki ya da çalışma ortamındaki diğer kişilerle (hekim, hemşire, tekniker, teknisyen, idareci, hasta ve hasta yakınları vb.) iletişim kurma, ekip olarak çalışma, kişilerarası çatışmaları yönetme ve destek arama gibi sosyal zekâ ile ilgili kriterler konusunda da kendilerini önemli ölçüde yeterli gördükleri ifade edilebilir. Diğer taraftan stresli, olumsuz veya travmatik olaylar karşısında olumlu davranış geliştirebilme, beklenmeyen durumlara hazırlıklı olabilme ve beklenmeyen durumlarla başa çıkabilme ve stres yönetimi ile ilgili yeterliliklerine yönelik değerlendirmelerinin ise diğer işe hazırbulunuşlukla ilgili yeterlilik algılarına göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca işle ilgili yeterli beceri ve teknik bilgiye sahip olma, kişinin becerilerine ve bilgisine güvenmesi, eleştirel düşünme, kanıta dayalı karar verebilme gibi niteliklere sahip olmayla ilgili de olumlu algıya sahip oldukları söylenilebilir. Bu sonuçlar doğrultusunda katılımcıların yaklaşık yarısı (%50,8) kendisini işe hazır hissetmediğini belirtmiş olsa da işe hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenmesinde kullanılan çeşitli kriterler açısından kendilerini yeterli hissettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum katılımcıların henüz mesleğe başlamamış olmaları, yeterli deneyime sahip olmamaları, eğitimleri sırasında mesleki uygulamalarına ilişkin becerileri tam olarak kazanmamış olmaları gibi nedenlerden dolayı kendilerini yetersiz olarak değerlendirmelerinden kaynaklanmış olabilir. Casey vd. (2011, s. 650) tarafından hemşirelik son sınıf öğrencileri ile yürütülen çalışmada da katılımcıların disiplinler arası ekip üyeleriyle rahat iletişim kurdukları (Ortalama = 3,20); problem çözme (Ortalama = 3,29), gerçek veya potansiyel güvenlik risklerini belirleme (Ortalama = 3,28), sorunları çözmek için harekete geçme (Ortalama = 3,19) yeterliliklerine sahip oldukları; yeteneklerine güvendikleri ve klinik kararlar vermek için mevcut kanıtları kullanabilmeye ilgili değerlendirmelerinin (Ortalama = 3,22) olumlu olduğu belirlenmiştir. Syed Aznal vd. çalışmasında (2019, s. 37) dört faktörden üçüne ait ortalama puanların (iş yetkinliği, organizasyon zekâsı ve sosyal zekâ) 4 puan üzerinden 3,3 ile 3,8 arasında olduğu; kişisel iş özellikleri ile ilgili faktöre ait ortalamanın ise 3,0'un altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Suganandam vd. (2021, s. 351) hemşirelik öğrencilerinin uygulamaya hazır olma düzeylerini değerlendirmiş olduğu çalışmasında ise önlisans mezunu hemşirelik bölümü öğrencilerinin uygulamaya hazır olma puanlarının 80 puan üzerinden 59,35±4,61 olduğu belirlenmiştir. Literatürde yer alan çalışmaların sonuçları ile bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçların benzer olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların uygulamalı derslere ilişkin görüşlerine göre mesleki hazırbulunuşluk durumlarının belirlenmesi amacıyla iki aşamalı kümeleme analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda İşe Hazır Hissedenler Kümesi'nde yer alan katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeylerinin diğer kümelerde yer alan katılımcılardan daha yüksek olduğu; İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi'nde yer alan katılımcıların ise diğer kümelerdeki katılımcılardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma sonucunda katılımcıların kendilerine ilişkin değerlendirmeleriyle aynı doğrultuda bir kümeye dahil oldukları anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında ayrıca öğrencilerin işe hazırbulunuşluğu üzerinde uygulamalı derslerin uzaktan eğitim şeklinde verilmesinin nasıl bir etki oluşturduğunu belirlemek amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda katılımcıların görüşlerinin sekiz temada (Kişisel Kaygılar, Uzaktan Eğitimin Olumlu Yanları, Derse Katılım, Uzaktan Eğitimin Zayıf Yönleri, İletişim Sorunları, Uzaktan Eğitimin Mesleki Uygulamalar Açısından Zayıf Yönleri, Uygulamalı Yüzyüze Eğitimin Olumlu Yönleri, Yöneticilerden Beklentiler) toplandığı görülmüştür. Bu temalardan kişisel kaygılar temasında katılımcıların uygulamaları yapabilmeye konusundaki endişelerini en fazla ifade ettikleri belirlenmiştir (9

katılımcı). Bununla birlikte katılımcıların bazılarının kendilerini işe hazır hissetmedikleri (8 katılımcı) ve uygulama yapmak için yetersiz hissettikleri belirlenmiştir. Kürtüncü ve Kurt (2020, s. 71) tarafından gerçekleştirilen araştırmada pandemi döneminde hemşirelik bölümü öğrencilerinin uygulamalı dersleri uzaktan almalarının öğrencilerin kliniklerden uzak olmalarından dolayı birebir uygulama yaparak öğrenemediklerinden şikayetçi oldukları belirtilmiştir. Uzaktan eğitimin olumlu yanlarıyla ilgili temada ise uygulamalı derslerin teorik olarak tekrar işlenmesi nedeniyle teorik bilgilerin eksiksiz olarak verildiğine (8 katılımcı) ve ders kayıtlarının istenildiği zaman izlenebilir olduğuna değindikleri (5 katılımcı) saptanmıştır. Serçemeli ve Kurnaz (2020, s. 47) tarafından Sağlık Yönetimi Bölümü'nde okuyan 254 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırmada da ders kayıtlarının tekrar izleyebilmenin öğrenciler tarafından olumlu değerlendirildiği bulunmuştur. Bu bağlamda pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim şeklinin halen öğrenciler tarafından aynı şekilde değerlendirildiği ifade edilebilir.

Katılımcılar tarafından değinilen bir diğer konunun derse katılımı ile ilgili sorunlar olduğu görülmüştür. Bu sorunlar derslere tam katılım sağlanmadığı (6 katılımcı), derslere katılmayı sonradan bıraktıkları (6 katılımcı), her derse katılmadıkları (3 katılımcı) ve yüzyüze eğitimdeyken derslere mecburen katılım sağladıkları (3 katılımcı) şeklindedir. Serçemeli ve Kurnaz'ın (2020, s. 50) çalışmasında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Serçemeli ve Kurnaz'ın çalışmasına katılım sağlayan öğrencilerin derse katılımının aktif bir şekilde sağlanmadığına değindikleri belirlenmiştir. Literatürdeki diğer çalışmalardan ve bu araştırmanın sonucundan hareketle uzaktan eğitimde öğrencilerin derslere tam ve sürekli katılımının sağlanmasında hala bazı sorunların devam ettiği söylenebilir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin sekiz temadan birisi olan uzaktan eğitimin zayıf yönleriyle ilgili olarak; sorularını sormadıklarını (7 katılımcı), birbirlerinden öğrenemediklerini (7 katılımcı), dersleri aktif dinleyemediklerini ve ders sırasında başka şeylerle uğraştıklarını (6 katılımcı), uzaktan eğitimle derslerin daha verimsiz olduğunu (5 katılımcı), soru sorarken zaman kaybı olduğunu (5 katılımcı) ve uygulamalı dersler için ders sürelerinin yetersiz (3 katılımcı) olduğunu belirttikleri saptanmıştır. Bu temada internetle ilgili sorunlar ise en az değinilen durum olarak belirlenmiştir (2 katılımcı). Bazı katılımcılar iletişim konusunda da sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunlar arasında diğer kişilerle (arkadaşları vb.) (6 katılımcı) ve öğretim elemanlarıyla (4 katılımcı) iletişim kuramamanın yer aldığı tespit edilmiştir. Literatürdeki çalışmalardan Kaleli Yılmaz ve Güven'in (2015, s. 312) çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik algıları değerlendirilmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin ders öğretmenine soru sorma imkânlarının olmadığına, derslerde bazen teknik sorunların yaşandığına, uzaktan eğitimin verimsiz olduğuna, ders öğretmeni ile yeterince iletişime geçemediklerine, derse odaklanamadıklarına, sorularına anında cevap alamadıklarına ve bu nedenle derse karşı ilgilerinin azaldığına değindikleri belirlenmiştir. Serçemeli ve Kurnaz'ın (2020, s. 47) çalışmasında ise muhasebe derslerinin uzaktan eğitimle verilmesinin en sakıncalı tarafının anlaşılabilen konuların sorulamaması olduğu belirlenmiştir (%70,4). Ayrıca katılımcıların okulda olmadıkları için evdeki bazı sorumluluklarını yerine getiremediklerine ve bu nedenle derslere sürekli katılmadıklarına, internete herkesin erişiminin olmadığına, uzaktan eğitimin eğitici ile iletişimi zorlaştırdığına (%45,6), uzaktan eğitim nedeniyle asosyalleştiklerine ve arkadaşları ile bilgi paylaşımında bulunamadıklarına değindikleri görülmüştür. Kürtüncü ve Kurt (2020, s. 71) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise pandemi döneminde hemşirelik bölümü öğrencilerinin çoğunun uzaktan eğitimi yetersiz buldukları belirlenmiştir. 1. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemi ile derslerin verimliliği konusunda endişeli olduğu ve 4. sınıf öğrencilerinin uygulamaya dayalı derslerin uzaktan verilmesinin yeterli olmadığını düşündüğü tespit edilmiştir. Chavan ve Carter (2018, s. 835) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin üniversitede öğrenmelerinde güven oluşturabilecek bir destek ağına sahip olmaları durumunda öğrenmeleriyle daha fazla meşgul olabildiklerine ve sosyal ağların eğitim sürecini kolaylaştırdığına değinilmiştir. Bu bağlamda uzaktan eğitimin akran öğrenmesinin önünde bir engel oluşturduğu, öğretim elemanları ile iletişimi güçleştirdiği, uygulamalı derslerdeki uygulamaların yapılmasında sorun oluşturduğu, öğrencilerin anlatılan konuları tam öğrenememesine, konu ile ilgili akıllarındaki soruların yanıtız kalmasına ve derslerin veriminin düşmesine neden olduğu ifade edilebilir.

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde uzaktan eğitimin mesleki uygulamalar açısından zayıf yönlerine ilişkin yedi ifadeye değinildiği belirlenmiştir. Bu ifadelerden en fazla belirtileni hastaya müdahale etmek için özgüvenlerinin olumsuz etkilendiği yönündedir (10 katılımcı). Bununla birlikte katılımcıların uygulamalı derslere ilişkin eğitimlerin uzaktan yapılması nedeniyle el becerilerini geliştiremediği yönünde ifadelerde buldukları tespit edilmiştir (8 katılımcı). Ayrıca 4 katılımcı; eski öğrendikleri uygulamaları da unuttuklarını, hastalarla iletişim kurmayı öğrenemediklerini, 3 katılımcı el becerilerinin zayıfladığını ve 2 katılımcı sadece teorik bilginin

unutulduğunu belirtmiştir. Katılımcılar daha önceki dönemlerde görmüş oldukları uygulamalı dersler ve mesleki uygulamaların bazı konularda kendilerini olumlu yönde etkilediğine değinmişlerdir. Bu olumlu yönleri yansıtan ifadeler; kendilerinin deneyimleyerek yaptıkları uygulamaların daha sonra uygulayabilmek açısından önemli olduğu (4 katılımcı), işlerini uygulamalar sayesinde sevdiğikleri (3 katılımcı) ve işlerinin önemini uygulama yaparken anladıkları (3 katılımcı) şeklindedir. Bu sonuçlara göre uygulamalı eğitimlerin öğrencilerin el becerilerinin ve özgüvenlerinin gelişmesinde etkili olduğu, meslekleriyle iç içe eğitim yapmanın mesleklerini sevmelerine ve mesleklerinin önemini daha iyi kavramalarına katkı sağladığı söylenebilir. Konu ile ilgili literatürde yer alan çalışmalardan Casey vd. (2011, s. 650) tarafından yürütülen araştırmada da öğrencilerin uygulamaları birçok kez yapmalarının özgüvenlerini artırmak amacıyla kullandıkları bir strateji olduğu saptanmıştır. Walker vd. (2013, s. 121) çalışmasında klinik deneyim eksikliğinin mezunların becerilerine ve bilgilerine olan güvenlerini zayıflattığı ve stresli bir işyeri geçişine yol açtığı belirtilmiştir. Deneyimle güven artarken yeni mezun sağlık çalışanlarının başlangıçta daha yüksek stres yaşadıkları ifade edilmiştir. Edward vd. (2017, s. 20) tarafından 15 araştırma dahil edilerek gerçekleştirilen sistematik derleme çalışmasında ise öğrencilerin işe hazırbulunuşluğunun artırılması için yeterli düzeyde klinik ortama maruz kalmalarının gerektiği belirtilmiştir. Hayter'in (2017, s. 75) çalışmasında üniversite eğitiminin klinik becerileri geliştirmek için yeterli zaman ve deneyim sağlayarak öğrencilerin iş yeterliliğini etkileyebileceği ifade edilmiştir. Bu eğitimin ayrıca ekip çalışmasına ve sosyal zekânın geliştirilmesine katkı sağladığına değinilmiştir. Bu bağlamda literatürdeki diğer çalışmalarla araştırma sonuçlarının benzer olduğu görülmektedir.

Katılımcılar mesleklerine ilişkin uygulamalı dersleri uzaktan sadece teorik olarak almış olmaları nedeniyle işe başladıklarında kendilerinin işe hazırbulunuşluklarının artırılması için sağlık kurumu yöneticilerinden beklentilerine de değinmişlerdir. Katılımcılar tarafından en fazla ifade edilen beklenti işe başladıklarında tecrübeli bir çalışan tarafından destek sağlanması (11 katılımcı) ve mesleklerine ilişkin uygulamalara yönelik yeniden bir eğitim verilmesi yönündedir (10 katılımcı). Bunların dışında kendilerine empatik bir yaklaşım sergilenmesini, anlayışlı olunmasını (6 katılımcı) ve uygulamaları yapma girişiminde bulunmak için motive edilmek istediklerini (2 katılımcı) belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Baumann vd. (2019, s. 830) tarafından yürütülen araştırmada yeni mezun hemşirelerin işe hazırbulunuşluklarının artırılması için oryantasyon eğitiminin önemine ve gerekli desteğin sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Gereken destek sağlanırsa yeni hemşirelerin etkili ve verimli çalışabileceği ifade edilmiştir. Goode vd. (2016, s. 85) çalışmasında mezuniyet sonrası eğitimlerin yeni mezun hemşirelerin otonomi kazanması için gerekli becerileri, yeterliliği ve güveni geliştirmelerine yardımcı olduğu belirtilmiştir. Baumann vd. (2018, s. 373) yürütmüş olduğu araştırmada klinik ortamdaki uzatılmış uyum eğitimlerinin yeni mezun hemşirelere yarar sağladığı, işgücü entegrasyonunun gelişimine katkıda bulunduğu ifade edilmiştir. Almarzoky Abuhussain vd. (2021, s. 977) ise Suudi Arabistan'daki yeni mezun eczacıların işe hazırbulunuşluğunun artırılması için stajlar ve yaz eğitimi programları gibi işe entegre öğrenme programlarının oluşturulması gerektiğine değinilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılım sağlayan her iki kişiden birinin uzaktan eğitim şeklinde alınan uygulamalı dersleri yeterli bulmadığı ve bu eğitimlerden dolayı mesleğine ait tüm uygulamaları yerine getirirken sorun yaşayacağını belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeyinin ise 10 puan üzerinden yaklaşık 7 puan olduğu tespit edilmiştir. Yapılan kümeleme analizi sonucunda ise katılımcıların uygulamalı derslere ilişkin görüşlerine göre mesleki hazırbulunuşluk durumlarının sınıflandırılmasında üç kümenin olduğu belirlenmiştir. Bu kümelerde yer alan katılımcıların taşıdığı özelliklere göre birinci küme "İşe Hazır Hissedenler Kümesi", ikinci küme "Kararsızlar Kümesi" ve üçüncü küme "İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi" şeklinde isimlendirilmiştir. Üç küme arasında en fazla katılımcının İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi'nde en az katılımcının ise İşe Hazır Hissedenler Kümesi'nde toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca İşe Hazır Hissedenler Kümesi'nde yer alan katılımcıların işe hazırbulunuşluk düzeylerinin diğer kümelerde yer alan katılımcılardan daha yüksek olduğu; İşe Hazır Hissetmeyenler Kümesi'nde yer alan katılımcıların ise diğer kümelerdeki katılımcılardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmanın nitel verilerinin toplanmasına katkı sağlayan katılımcıların görüşleri doğrultusunda uzaktan eğitim sürecine ilişkin katılımcı görüşlerinin sekiz temada toplandığı görülmüştür. Bu temalarda en fazla öne çıkan ifadelerin uygulamaları yapabilme konusunda endişe duyma, uygulamalı derslerin teorik olarak tekrar işlenmesine bağlı olarak teorik bilgilerin eksiksiz olarak verilmesi, uzaktan eğitim derslerine tam katılım sağlanmaması, öğrencilerin öğretim elemanlarına sorularını sormaması ve birbirlerinden öğrenememeleri, diğer kişilerle (arkadaşları vb.) ve

öğretim elemanlarıyla iletişim kuramamaları, hastaya müdahale etmek için özgüvenlerinin olumsuz etkilenmesi, el becerilerini geliştirememeleri yönünde olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların daha önceki dönemlerde görmüş oldukları uygulamalı dersler ve mesleki uygulamalar sayesinde mesleklerini sevdiklerini ve işlerinin önemini anladıklarını belirttikleri saptanmıştır. Sağlık kurumu yöneticilerinden ise işe hazırbulunuşluklarının artırılması için tecrübeli bir çalışan tarafından desteklenilme, mesleklerine ilişkin uygulamalara yönelik yeniden bir eğitim verilmesi, empatik bir yaklaşım sergilenmesi, anlayışlı olunması ve uygulamaları yapma girişiminde bulunmak için motive edilme gibi taleplerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ise şu önerilerde bulunulabilir:

- Sağlık kurumu yöneticileri tarafından yeni başlayan sağlık personelinin işe hazır hale getirilmesi, özgüvenlerinin ve işe uyumlarının artırılması için özellikle uygulamalı derslerini uzaktan eğitim şeklinde alan kişilerde oryantasyon eğitimlerinin sürelerinin daha uzun tutulmasının faydalı olabileceği söylenilebilir. Hatta bu kişilere belli bir süre kurs programlarıyla mesleki uygulamalara ilişkin destek sağlanabilir.
- Oryantasyon eğitimi sürecinde yeni başlayan kişilere mentorluk yapan eski personelin daha empatik yaklaşmasının, daha teşvik edici olmasının, yargılayıcı tutum içerisinde bulunmamasının ve uygulamalar sırasında destekleyici bir yaklaşım sergilemesinin bu kişilerin uyum sürecini kolaylaştırması bakımından önemli olduğu ifade edilebilir.
- Akran destekli öğrenme ve akran mentorluğu eğitim sisteminde desteklenerek öğrencilerin birbirlerinden daha fazla öğrenmeleri sağlanabilir.
- Uzaktan eğitimde öğrencilerin derslere tam ve aktif katılımının sağlanması için gerekli düzenlemeler ilgili kurumlar tarafından yapılmalıdır.
- Öğrencilerin öğretim elemanlarıyla iletişimlerini kolaylaştıracak yeni iletişim kanalları oluşturulmalıdır.
- Uygulamalı derslerin özellikle sağlık hizmetlerinde öğrencilerin işe hazırbulunuşluğunu ve özgüvenlerini artırmak, el pratiklerini geliştirmek, hastane ortamına adaptasyonlarını kolaylaştırmak, hastane ortamındaki ilişkileri ve iletişim şekillerini de görmelerini sağlamak açısından sadece yüzyüze gerçekleştirilmesinin bir politika olarak benimsenmesi gerektiği söylenebilir. Bu konudaki sorumluluk hem üniversiteler hem sağlık kuruluşları hem de düzenleyici kurumlar arasında paylaşılmalıdır.
- Araştırmacılar tarafından ise sağlık kurumlarında uygulanan işe hazırbulunuşluk ve işe uyum düzeyini artırmak için yapılan uygulamaların neler olduğu, diğer personelin işe yeni başlayan personele karşı bakış açısı ve yaklaşımı, işe yeni başlayanların yaşadıkları kaygılar, sağlık hizmetlerinde işe hazırbulunuşluğu etkileyen faktörler gibi konularda da çeşitli araştırmalar yapılabilir.

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar, çalışmanın tümüne tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

Almarzoky Abuhussain, S. S., Elrggal, M. E., Salamatullah, A. K., Althobaity, A. A., Alotaibi, A. F., Almeleebia, T. M., Almangour, T. A. ve Alhifany, A. A. (2021). Work Readiness Scale for pharmacy interns and graduates: A cross-sectional study. *Saudi Pharmaceutical Journal*, 29(9), 976-980. <https://doi.org/10.1016/j.jsps.2021.07.018>.

Alpar, R. (2021). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler* (6. Baskı). Detay Yayıncılık.

Baumann, A., Crea-Arsenio, M., Hunsberger, M., Fleming-Carroll, B. ve Keatings, M. (2019). Work readiness, transition, and integration: The challenge of specialty practice. *Journal of Advanced Nursing*, 75(4), 823–833. <https://doi.org/10.1111/jan.13918>

- Baumann, A., Hunsberger, M., Crea-Arsenio, M. ve Akhtar-Danesh, N. (2018). Policy to practice: Investment in transitioning new graduate nurses to the workplace. *Journal of Nursing Management*, 26(4), 373–381. <https://doi.org/10.1111/jonm.12540>
- Beyhan, A. ve Ergün, A. (2022). Reliability and validity of the Turkish version of Work Readiness Scale for graduate nurses among senior nursing students. *Journal of Nursology*, 25(4), 230-237. <https://doi.org/10.5152/JANHS.2022.222443>
- Caballero, C. ve Walker, A. (2010). Work readiness in graduate recruitment and selection: A review of current assessment methods. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 1(1), 13-25.
- Cantlay, A., Salamanca, J., Golaw, C., Wolf, D., Maas, C. ve Nicholson, P. (2017). Self-perception of readiness for clinical practice: A survey of accelerated masters program graduate registered nurses. *Nurse Education in Practice*, 24, 34-42. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2017.03.005>
- Casey, K., Fink, R., Jaynes, C., Campbell, L., Cook, P. ve Wilson, V. (2011). Readiness for practice: The senior practicum experience. *Journal of Nursing Education*, 50(11), 646–652. <https://doi.org/10.3928/01484834-20110817-03>
- Chavan, M. ve Carter, L. (2018). Management students – expectations and perceptions on work readiness. *International Journal of Educational Management*, 32(5), 825–850. <https://doi.org/10.1108/ijem-10-2016-0219>
- Çıraklı, Ü., Çelik, Y. ve Beylik, U. (2015). Etkili ekip çalışmasının sağlıktaki önemi ve faydaları: Bir literatür çalışması. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2(3), 140-146. <https://doi.org/10.5455/sad.2015131452108477>
- Duchscher, J. E. B. (2009). Transition shock: The initial stage of role adaptation for newly graduated registered nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 65(5), 1103–1113. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2008.04898.x>
- Edward, K. L., Ousey, K., Playle, J. ve Giandinoto, J. A. (2017). Are new nurses work ready - the impact of preceptorship. An integrative systematic review. *Journal of Professional Nursing*, 33(5), 326-333. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2017.03.003>
- Goode, C. J., Reid Ponte, P. ve Sullivan Havens, D. (2016). Residency for transition into practice. *The Journal of Nursing Administration*, 46(2), 82–86. <https://doi.org/10.1097/NNA.0000000000000300>
- Gür, Ş., Karakuş, K., Yeşilyurt, B. ve Eren, T. (2023). Sağlık hizmetleri performans yönetiminde kritik başarı faktörlerinin AAS yöntemi ile değerlendirilmesi. *International Journal of Engineering Research and Development*, 15(1), 40-48. <https://doi.org/10.29137/umagd.1110486>
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Hayter, K. (2017). *Work readiness of newly graduated nurses with implications for academia and employers*. [Doktora Tezi]. The University of Arizona.
- Hautala, K. T., Saylor, C. R. ve O’Leary-Kelley, C. (2007). Nurses’ perceptions of stress and support in the preceptor role. *Journal for Nurses in Staff Development (JNSD)*, 23(2), 64–70. <https://doi.org/10.1097/01.NND.0000266611.78315.08>
- Hickey, M. T. (2009). Preceptor perceptions of new graduate nurse readiness for practice. *Journal for Nurses in Staff Development (JNSD)*, 25(1), 35-41. <https://doi.org/10.1097/NND.0b013e318194b5bb>

- Kaleli Yılmaz, G. ve Güven, B. (2015). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 6(2), 299-322. <https://doi.org/10.16949/turcomat.75936>
- Kurniawan, A. W., Musa, M. I., Dipotatmodjo, T. S. ve Nurman, N. (2020). Determinants of university student's work readiness. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 9(1), 2277-3878. <https://doi.org/10.35940/ijrte.A1445.059120>
- Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (COVID-19 özel sayısı 2), 66-77.
- Li, J., Gong, Y., Chen, J., Wu, X., Qiu, W. ve Song, Y. (2020). Psychometric properties assessment of Chinese version of Work Readiness Scale for graduate nurses (WRS-GN) and associated factors of work readiness: Two cross-sectional studies. *Nurse Education Today*, 104416, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104416>
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma (desen ve uygulama için bir rehber)* (3. Baskı). (S. Turan ve D. Yılmaz, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık, (2009).
- Missen, K., McKenna, L. ve Beauchamp, A. (2015). Work readiness of nursing graduates: Current perspectives of graduate nurse program coordinators. *Contemporary Nurse*, 51(1), 27-38. <https://doi.org/10.1080/10376178.2015.1095054>
- Pagarra, H, Irfan, M. ve Syawaluddin, A. (2020). Effectiveness of micro teaching learning on teaching basic skills: Do the facilities matter? *International Journal of Scientific & Technology Research*, 9(03), 4714-4719.
- Patterson, C., Curtis, J. ve Reid, A. (2008). Skills, knowledge, and attitudes expected of a newly-graduated mental health nurse in an inpatient setting. *International Journal of Mental Health Nursing*, 17(6), 410-418. <https://doi.org/10.1111/j.1447-0349.2008.00572.x>
- Prikshat, V., Montague, A., Connell, J. ve Burgess, J. (2019). Australian graduates' work readiness – deficiencies, causes and potential solutions. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 10(2), 369-386. <https://doi.org/10.1108/heswbl-02-2019-0025>
- Saygılı, M. ve Özer, Ö. (2020). Sağlık çalışanlarında ekip çalışması tutumlarının incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(27), 444-454. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.656545>
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Suganandam, D. K., Ravindran, V. ve Sadan, V. (2021). Comparison of readiness for the practice among bacculerate and diplomate pregraduate nurses – are there any differences? *International Journal of Advance Research, Ideas and Innovations in Technology*, 7(4), 348-354.
- Spence Laschinger, H. K. ve Leiter, M. P. (2006). The impact of nursing work environments on patient safety outcomes. *The Journal of Nursing Administration*, 36(5), 259-267. <https://doi.org/10.1097/00005110-200605000-00019>
- Syed Aznal, S. S., Nadarajah, V. D. V., Kwa, S. K., Seow, L. L., Chong, D. W., Molugulu, N., ... ve Keng, P. S. (2019). Validation of a "Work Readiness Scale" for health professional (HP) graduates. *Medical Teacher*, 43(sup1), 33-38. <https://doi.org/10.1080/0142159X.2019.1697434>

- Walker, A., Storey, K. M., Costa, B. M. ve Leung, R. K. (2015). Refinement and validation of the Work Readiness Scale for graduate nurses. *Nursing Outlook*, 63(6), 632-638. <https://doi.org/10.1016/j.outlook.2015.06.001>
- Walker, A., Yong, M., Pang, L., Fullarton, C., Costa, B. ve Dunning, A. M. T. (2013). Work readiness of graduate health professionals. *Nurse Education Today*, 33(2), 116–122. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.01.007>
- Wolff, A. C., Regan, S., Pesut, B. ve Black, J. (2010). Ready for what? An exploration of the meaning of new graduate nurses' readiness for practice. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 7(1), 1-17. <https://doi.org/10.2202/1548-923x.1827>
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). *Basın açıklaması*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx> adresinden 13 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yükseköğretim Kurulu. (2023a). *Yükseköğretim genel kurulunca 2022-2023 bahar yarıyılı eğitim sürecine ilişkin alınan kararlar*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretim-genel-kurulunca-2022-2023-bahar-yariyili-egitim-surecine-iliskin-alinan-kararlar.aspx> adresinden 13 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yükseköğretim Kurulu. (2023b). *Yükseköğretim kurumlarımızda 2022-2023 bahar yarıyılı eğitim ve öğretimine ilişkin sorular ve cevaplar*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretim-kurumlarımızda-2022-2023-bahar-yariyili-egitim-ve-ogretimine-iliskin-sorular-ve-cevaplar.aspx> adresinden 13 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.